

Встановлення кримінальної відповідальності (ст. 168 Кримінального кодексу України) за розголошення таємниці усиновлення сприяє збереженню цього факту протягом тривалого періоду часу та у певних випадках унеможливорює отримання такої інформації.

Звертає на себе формулювання у Конвенції «наскільки це можливо», яке потребує додаткового тлумачення та роз'яснення. Зазначення на те, що дитина вправі знати своїх батьків «наскільки це можливо», безумовно є межею здійснення даного права. У більшості випадків це стосується процесу отримання відомостей про своїх батьків, тобто використання усіх доступних та передбачених законом випадків. У випадку коли дитина була підкинута чи знайдена також дуже складно отримати інформації про власних батьків та походження.

Враховуючи різноманітну кількість висловлених у науці позицій щодо співвідношення права на таємницю усиновлення, закріпленого у законодавстві України з правом дитини на інформацію про власне походження та своїх батьків, це питання потребує додаткового ґрунтовного дослідження з метою узгодження норм законодавства з цього питання.

Окремо постає проблема щодо можливості отримання інформації про власних батьків у випадку застосування методів штучної репродукції (запліднення) людини, у випадку сурогатного материнства, тощо. Розвиток медичних технологій зумовлює доцільність перегляду положень чинного законодавства та розгляду питання про можливі обмеження реалізації права дитини на інформацію про її батьків.

НІВНЯ М. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права

ПОРЯДОК ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА З МОТИВІВ СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ: ЦИВІЛЬНИЙ АСПЕКТ

Утвердження і забезпечення прав та свобод людини Конституцією України визначено головним обов'язком держави, що має здійснюватися як стосовно прав і свобод окремої особи, так і щодо колективних прав членів суспільства та його інтересів у цілому. Таке завдання зумовлює потребу у вирішенні питання щодо співвідношення публічного і приватного інтересів та їхньої збалансованості у праві. Клименко О. М. Співвідношення публічного та приватного інтересів у аспекті

примусового відчуження об'єктів права приватної власності, зумовленого суспільною необхідністю (конституційно-правовий аналіз): дис.... д-ра юрид. наук: 12.00.02/ Клименко Оксана Михайлівна; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К., 2012. — 473 с. — С. 5)

Метою доповіді є дослідження чинного порядку примусового відчуження нерухомого майна у зв'язку із суспільною необхідністю та формулювання пропозицій його збалансування. Окремі аспекти даної проблеми досліджували такі вчені як М. В. Венеціанов, Д. І. Мейер, Р. Майданник, А. Мірошніченко, М. Федорченко, О. М. Кліменко, О. С. Харченко та ін.

Аналіз діючого законодавства України та наукової літератури дає можливість зробити висновок, що у процедурі примусового відчуження нерухомого майна у зв'язку із суспільною необхідністю більше імперативних норм та принципів публічного права, тобто немає рівноваги між публічними та приватними інтересами, що є недопустимим.

Зокрема М. В. Венеціанов зазначав, що хоча приватно-правові теорії, що пояснюють поняття експропріації і виникли першими, але вони хибні. (Венеціанов М. В. Экспроприация и возникли первыми, але вони хибні. (Венеціанов М. В. Экспроприация с точки зрения гражданского права / М. В. Венецианов. — Казань: Типография Императорского Университета, 1891 г. — 114 с. [Электронный ресурс] // Электронная библиотека юридической литературы «Правовед». — Режим доступа: <http://www.pravoznavec.com.ua>

[/books/letter/21/kernel.php](http://books/letter/21/kernel.php)). Спеціальним Законом, що регулює правовідносини у сфері примусового відчуження об'єктів приватної власності у зв'язку із суспільною необхідністю є Закон України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» (надалі — Закон).

Аналізуючи статтю 16 Закону, яка визначає порядок, що досліджується стає зрозумілим, що законодавець хоч і застосовував термін відчуження, але насправді суд вирішує саме вилучити нерухоме майно у особи, оскільки підставою реєстрації державою чи територіальною громадою права власності на таке майно є рішення суду та документи, що підтверджують попередню та повну сплату коштів власнику викупної ціни, а не укладений між сторонами договір. (Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17 листопада 2009 р. № 1559-VI (зі змінами та доповненнями). — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1559-17>).

Відчуження або перехід права власності базується на різних правочинах, зокрема, договорах купівлі-продажу, міни, дарування тощо та

передбачає волю власника, тому перехід, який ґрунтується на рішенні суду, більш доцільно називати вилученням.

Вважаємо, що підставою реєстрації права власності на вилучене судом майно державою чи територіальною громадою повинен бути договір та документи, що підтверджують попередню та повну сплату колишньому власнику викупної ціни, або державну реєстрацію права власності на нерухоме майно, надане замість відчуженого.

Отже термін вилучення більше відповідає чинному порядку примусового відчуження нерухомого майна з мотивів суспільної необхідності, але вважаємо, що в законі має застосовуватись саме поняття примусове відчуження, але порядок переходу майна повинен бути наступним.

Орган виконавчої влади чи місцевого самоврядування звертається до суду з позовом про визнання права здійснення примусового відчуження у особи нерухомого майна з мотивів суспільної необхідності.

Суд у разі обґрунтованості позову приймає рішення, яким вирішує позов задовольнити, визнати за позивачем право здійснення примусового відчуження та зобов'язати власника укласти будь-який договір відчуження нерухомого майна з позивачем та надає певний час на укладення такого договору.

У разі невиконання особою рішення суду з причин неможливості досягнення згоди по всім істотним умовам договору орган виконавчої влади або місцевого самоврядування звертається повторно до суду з позовом про визначення істотних умов договору.

Суд зобов'язаний у своєму рішенні визначити усі умови договору на яких наполягають сторони.

Дане рішення підлягає виконанню у загальному порядку добровільно або примусово із залученням Державної виконавчої служби.

Такий порядок надасть можливість власникові більш ефективно захищати свої інтереси, оскільки зараз власник у суді головним чином намагається довести необґрунтованість позовних вимог позивача, він не може сконцентруватись на досягненні компромісів оскільки власник не знає чи вирішить суд вилучити власність чи ні.

Запропонований порядок надасть власникові можливість спочатку узнати чи мусить він насправді передати своє майно. У разі задоволення позову власник матиме можливість визначитись, за яким договором передати своє майно та зможе запропонувати певні умови договору.

Саме такий порядок відповідає поняттю примусового відчуження, адже суд дійсно своїм рішенням примушує передати майно, а не позбавляє власності особу лише своїм рішенням.

Отже, питання запровадження запропонованих змін у процедуру примусового відчуження хоч і не стоїть так гостро, але такі зміни у

перспективі є необхідними, як для юридичної практики, так і для того, щоб питання будь-якого відчуження приватної власності знаходилося у сфері інтересів та впливу цивільного права.

МЕЛЬНИК О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри цивільного права

КЛАСИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Сучасне цивільне законодавство робить спроби врегулювати ризикові ситуації, що виникають у цивільному обороті. Використовуючи інститут ризику, держава (шляхом прийняття нормативних актів) і учасники цивільного обороту (шляхом укладення правочинів) встановлюють правила, які дозволяють, з одного боку, звести до мінімуму можливі шкідливі наслідки, і з іншого боку, якщо такі наслідки все ж матимуть місце, розподілити збитки між учасниками цивільного обороту. Інститут ризику в цивільному праві повинен грати роль своєрідного інструменту, сприяючого стабільному розвитку господарської та будь-якої іншої діяльності та економіки у цілому.

У вітчизняній цивілістичній літературі системні дослідження категорії ризику не проводилися протягом останніх кількох десятиліть. Деякі аспекти цієї проблеми розглядалися в окремих публікаціях вчених-цивілістів, однак, переважно в контексті загального підходу в правовому регулюванні категорії ризику (Є. О. Харитонов) [Харитонов Е. О. Категории субъективного и объективного риска в советском гражданском праве // Проблемы правоведения. — Вып. 40. — Киев: Изд-во КГУ, 1979. — С. 63–70.] або цивільно-правового регулювання конкретних видів ризикових (алеаторних) зобов'язань (І. С. Тімуш та ін.) [Тімуш І. С. Цивільно-правове регулювання ризикових (алеаторних) договорів // Дис.... канд. юрид. наук. — К., 2004.].

Незважаючи на активне використання зазначеної юридичної категорії, у вітчизняному праві бракує системних монографічних праць, присвячених цивілістичним питанням юридичного ризику.

Природу ризику необхідно досліджувати з різних позицій, з метою отримання відповіді на питання про те, чи є ризик (діяльності, зобов'язання, тощо) об'єктивною умовою або це суб'єктивне право, обумовлене, зокрема, певними обставинами (нерідко екстремальними — в